

enskilde är icke medborgare i samhället till följd af ett kontrakt. Hvarföre icke Statsrätten känner någon preskription, kan man derföre förklara för sig derigenom: att individen icke till Staten förhåller sig såsom individ, utan såsom Statsborgare, d. ä. sjelf utgör Staten, utgör Statens sjelfmedvetande. Med andra ord *menniskans förhållande till Staten är af tid oberoende*. Ty först genom att tillhöra Staten är hon förnuftig varelse. Hvad hos henne är förnuftigt lefver i Staten, förrän hon såsom individ är till, och fortfar att lefva i densamma, uti hennes verk och gerningar, äfven sedan hon såsom individ upphört att existera. Icke så i privaträttsliga förhållanden, i den ena individens förhållande till den andra.

10

Det är också lätt att inse, hvartill ett sådant sätt att betrakta Samhälls-inrättningen, som det ofvananfödda, skulle leda. På sådan grund kunde då t. ex. Lapparna återberda all Rikets jord, emedan den, säkert icke enligt Riksens Ständers beslut, blifvit dem fråntagen. Likaså borde Reduktionen då betraktas såsom olaglig, och de förfördelades ättlingar ägde rätt att återfordra sin egendom. Ty Adeln tvingades dertill med *våld*, och de tre ofrälse Ständens bifall utgör ingen rättsgrund för åtgärder, vidtagna af en Konung, som »icke var bunden vid någon Regeringsform.» Äfven i fråga om hemmantalsrättan borde då icke blott denna upphöra, utan äfven ersättning af Staten betalas för all den tid, densamma utöfver det bestämda behovet utgått. Ja äfven alla Riksens Ständers beslut vore då olagliga, emedan sjelfva Riks-ständernas tillvaro ytterst beror på särskil-ta, af Konungarne egenmäktigt fattade beslut.

20

Med ett ord: Riksens Ständer hafva för närvarande makt att beskatta sig sjelfve, och detta utgör en tillräcklig rättsgrund för upphäfvandet af hvilka skatter som helst. Billigheten, rättvisan, af en lägre beskattning å jorden beror således endast af Riksens Ständers öfvertygelse, grundad uppå närvarande förhållanden: men beskattningens tillkomst är för rättvisan af densamma helt och hållet likgilltig.

30

45 LITTERATUR.

Freja 55, 56 och 57 14., 17. och 21. VII 1840

FILOSOFISK RÄTTS- OCH SAMHÄLLS-LÄRA AF S. GRUBBE. I D. UPSALA 1839.

Dels genom Hrr vettenskapsidkares förnäma tillbakadragenhet och skygghet, att med sitt ljus bidra till upplysande af dagens, för hela samhället viktiga frågor, dels genom en småaktig afvoghet och fruktan, att se vettenskapens verkstäder, med deras mästare, blifva föremål för dagens blickar, har det äntligen kommit derhän, att Sverige saknar en Litteratur-tidning ens till namnet. Det torde då vara tid, att de periodiska blad, hvilka varit den grundliga vettenskapligheten en nagel i ögat, objud-na söka intränga på vettenskapens område. Med något skäl kunde detta väntas af de »stora» tidningarna, isynnerhet i närvarande fall. Det synes nemligen vara en ringa fordran på dessa blad, att de, som dagligen *beröra* Samhällslärans viktigaste frågor, borde äga intresse för ett arbete, hvars titel lofvar en utredning af alla Samhällslärans problem. En filosofisk »Rätts- och Samhälls-lära» är en så ovanlig företeelse i Svenska Litteratu-ren, att den till och med är den enda i sitt slag. Den borde också i hvarje land beteckna ett nytt tidevarf. Då denna skrifts författare är en så gammal Universitetets lärare, som Prof. Grubbe, hvars ledning snart sagdt hälften af den närvarande generationen har att tacka för sin bild-ning uti ifrågavarande ämnen, borde densamma väl vara ett uttryck af den ståndpunkt, hvarpå denna generation härutinnan för det närvarande

40

50

befinner sig. Så mycket mera måste det förvåna, att arbetet med sådan likgilltighet blifvit mottaget. För en främling skulle detta bevisa antingen nog mycken likgilltighet för allt, hvad som rörer samhället, eller också mycket misstroende till den filosofiska forskningens närvarande skick inom landet.

Icke utan tvekan hafva vi likväl vågat egna några af de få spalter, denna tidning erbjuder, till bedömande af ett arbete så omfattande som det ifrågavarande. Vi nödgas vara mera korta, än vi gerna skulle önskat så i beröm som i tadel.

10 För att med ens komma ifrån det förra, tillstå vi öppet, att vi finna allt för många anledningar till att tadla, för att hafva mycket af loford att spendera. Prof. Grubbes erkända tydlighet i framställningen förnekar sig icke heller i närvarande arbete. Då vi dertill lägga det förtjenstfulla i den egentligen blott historiska detaljen äfvensom det berömliga i sjelfva företaget, så är detta allt, hvad vi med bästa vilja kunna säga till bokens beröm.

Vi önska dock gerna, att de många anmärkningar, vi taga oss friheten göra, måtte anses för hvad de i sjelfva verket äro, nemligen för ett förkastande af den ståndpunkt, hvarpå hela det filosofiska studium i Sverige uti närvarande stund befinner sig. Det fordras för ett filosofiskt arbete 20 något mera än tydlighet, och detta Mera är *bevisning*. Eller hvartill tjenar väl en vetenskap, som intet bevisar. Denna bevisning är i naturvetenskaperna ett *se!* eller *känn!* I de historiska beror den på *urkunder* och sannolikheter. I de matematiska utgöres den af en konsekvent byggnad på vissa *suppositioner*. Men filosofien behandlar inga föremål, som kunna ses eller kännas, äger inga urkunder och känner inga suppositioner. Och likväl heter det: *Bevisa!* ty det förnuftiga är det bevisade, teoretiskt i vetenskapen och faktiskt i verkligheten. För en sådan bevisning fordras 30 *pro primo* bestämdhet i begreppen, på det att icke, som det heter i ordspråket, »den ena må tala om gårdsgården och den andra om prestgården.» Men äfven om en öfverensstämmelse i detta fall kan *taliter qualiter* åstadkommas, så erfordrar det en ganska liten reflexion för att *pro secundo* fråga: hvarföre är denna definition på begreppet den rätta? samt vidare: hvari består sjelfva begreppets nödvändighet? Med ett ord, det heter *Bevis!* och åter *Bevis*. Det är en jemförelsevis ringa ting att plocka upp några notioner, *a, b, c, d*; att säga: *a* är ett faktum i medvetandet, och *b* beror af *a*; att tala om *c* och *d* och blott låta dem slumpa med; att predika: *a* är detta, *b* är detta, *c* är ett slags högre *a*, *d* är *a* i dess högsta potens o. s. v. — tro den som vill. Af ungefär sådan beskaffenhet är nu större delen, af hvad som i Sverige kallas filosofi. Det har ingen nöd med sig att 40 sålunda tillskapa en filosofisk litteratur, tydlig, lättläst och lättsmält, som Läse-Biblioteket. Likaså lätt blir det att, såsom dagliga erfarenheten nu visar förhållandet vara, sålunda tillskapa ett publicum, som fordrar, att en filosofisk skrift skall vara en roman, och som anser det oförskämdt att neka, det icke hvarje *quidam*, som står på två ben och någorlunda ordentligt stoppar sin sked i munnen, med samma lätthet skall kunna »filosofera sjelf» eller åtminstone uppfatta »filosofiens resultater.» Vår mening är icke att neka, att i denna litteratur finnas många djupa, ja originella, åsigtger af och utsigtger öfver hvarjehanda menckliga förhållanden¹. Men

50 ¹ Bland sådana skrifter kunna vi nämna den nyss utkomna boken: »Samvetet i förhållande till Natur, Konst och Vetenskap &c.» Äfvenså »Om den Constitutionella Monarchins natur af Jon. Bernh. Runsten.» Båda dessa skrifter utmärka sig genom djup uppfattning och en varm, poetisk och religiös, världsåskådning. Från dem, och ifrån all nyare filosofisk litteratur i Sverige skiljer sig en Afhandling, i »Eklestastik Tidskrift för 1839 4:de Häftet» af Hr *Anjou*, genom sin sannt spekulativa anda, sin klarhet och lugna, värdiga hållning. Denna Afhandling är kort,

hvertill tjenar denna originalitet, då den för sina åsigter saknar bevisning? Den kan väl lemna anledningar att tänka öfver ett och annat, gifva *fermenta cogitationis*; men vetande ger den icke, och filosofi är den icke.

Hr G:s »filosofiska Rätts- och Samhällslära» skiljer sig väl fördelaktigt ifrån de flera filosofiska arbeten, som innehålla ett blott prat på egen hand. Det ligger också i ämnets natur, att detta arbete till sitt innehåll måste vara bundet vid föregångares arbeten och således byggt på filosofiskt studium — en ovanlig omständighet nog i Sverige, om man icke för studium vill anse genomläsningen af något kompendium i filosofiens historia. Men till sin metod står Hr G:s arbete alldeles på samma punkt, som de flesta. Hr. G. benämner den sjelf på mångfaldiga ställen »den filosofiska reflexionen.» Vi vilje också icke påstå, att icke Hr. G. troget nog håller sig till reflexionens ståndpunkt. Men derföre utgöres äfven hans arbete hellre af åtskilliga reflexioner öfver det Rätta i allmänhet, Familjen och Staten, än af en systematisk Rättslära. De vanliga uttrycken, för att bereda en öfvergång ifrån en Rättsbestämning till en annan, eller för att utreda ett Begrepp, äro: »i ett visst sammanhang härmed står äfven»; »det låter nemligen tänka sig såsom möjligt»; — saken kan betraktas ur »tvenne synpunkter» — »häraf följer att dess uppfattning på tvenne sätt kan blifva ensidig och ofullkomlig» — »den rätta och fullständiga uppfattningen måste då bero deraf att man undviker båda dessa ensidigheter»; »denna undersökning delar sig naturligen i tvenne afdelningar»; och åter »då man vill göra sig full reda för detta begrepp, måste man fästa sin uppmärksamhet på 1:o, 2:o, 3:o», (således trenne »sätt att blifva ensidig»); o. s. v. Sålunda fortgår nu resonnemanget. Dertill inledes det vanligen af ett: *den ena säger si, den andra så*. Då har stundom blott endera parten rätt, men oftare båda parterne. Likaså betraktas det historiska af saken hos skilda folk, och på skilda tider; hvarigenom man åter får ett »visst sammanhang» och vissa »synpunkter.» Ja äfven då Hr G. t. ex. försäkrar, att »Statsläran i detta ords vidsträcktaste bemärkelse omfattar tvenne hufvudafdelningar, en filosofisk och en empirisk», och då han uttryckligen förklarar, att den empiriska Afdeln. utgör undersökningen om de *särskilta i erfarenheten gifna Staterna*, samt utesluter denna från den filosofiska Samhällsläran, och då man nu just hungrar efter »Statens idé», så börjas allt åter med notiser om hvad »man har velat» göra, om hvad »Grekerne tänkte», om hvad »i nyare tider blifvit vanligt» o. s. v.

Det är icke svårt att inse, hvartill allt detta tittande hit och dit, här och der, måste leda. Ty hvad låter icke i denna mening »tänka sig», och hvad står icke i ett »visst sammanhang?» Huru många »synpunkter» har man icke, ur hvilka en sak kan betraktas? Hr. G. går sällan öfver två eller tre; men han kunde oftast på samma skäl uppställa 1 000:de. Vi skola i ett följande nummer söka uppvisa, till hvilka begrepp om Rätt, Familj, Samhället och Stat detta förfarande ledt Hr. G., och hvad i dem kan spörjas af filosofi.

(n:o 56)

Genast vid första anblicken måste det förefalla betänkligt att en filosofisk Rätts- och Samhällslära icke innehåller någon bestämning af hvad *det Rätta* är. Här läres: att *Rättsidén* är »begreppet om Rättighet och om ett Rättsförhållande mellan förnuftiga och fria varelser»; att vi, »enligt hvad man allmänt medgifver, endast kunna tillägga en intelligent förnuftig varelse egentligen så kallade rättigheter»; att då vidare »all rättighet handlar om något praktiskt» — — »medvetandet af rättighet utan tvifvel på något

men den uppväger en mängd volorer. Vi hänvisa till den de läsare, som önska sig ett begrepp om hvad filosofi i vår tid är och bör vara.

sätt måste leda sitt ursprung af den förnuftiga varelsens praktiska väsende»; att detta väsende »i allmänhet består deri, att den intelligentare varelse har medvetande af sig sjelf, såsom en fri, sig sjelf bestämmande, och — — handlande varelse»; att »den yttre fria verksamheten *föränledes af viljans sjelfbestämning*»; att således »den intelligentare varelse *finner det enligt med sin natur att äga och utöfva fri inre och yttre verksamhet*»; hvilket medvetande nu utgör »medvetandet af *rättighet*.» Detta är i få ord hvad Förf. benämner: »att genetiskt betrakta», »i deras ursprung uppvisa begreppen om rättighet och ett rättsförhållande i allmänhet.» *Der langen Rede kurzer Sinn* är, att Rätt är detsamma som Rättighet, samt att »medvetandet om vissa rättigheter är outplånligt hos hvarje förnuftig varelse», hvilket Förf. försäkrar vara »*ett otvifvelaktigt faktum*.» Vi vilja icke ytterligare uppehålla oss vid ofvanstående bevisning, men fråga endast: är det Rätta endast Rättighet? Förf. medgifver väl, att hvarje pligt äfven är en rättighet och talar äfven om det sedligt Rätta, som å sin sida beror på »*Sedlighetens, med människans högre natur gifna idé*» — åter ett nytt faktum. Men om det Rätta såsom *både rättighet och sedligt Rätt* säger Förf. icke ett ord. Likaså litet får man veta, hvad som är det Rätta i Samhället. Ja Förf. har ju uttryckligt skiljt Samhällsläran ifrån Rättsläran, d. ä. ifrån läran om det Rätta, eller (enl. Förf.) om Rätts-idén. Och likväl säger han, att Samhället är den *egentliga och fullkomliga* realisationen af rätts-idén.» På samma sätt, som nu här saknas en utredning af Rättsbegreppet, har äfven Förf. omsorgsfullt undvikit att beröra viljan och viljans frihet. Härom lofvas väl upplysning i Ethiken eller Sedeläran, äfvensom både Rättsläran och Samhällsläran hänvisas till denna och uti Sedlighetens idé sägas hafva sin yttersta grund. Denna åter framställes såsom ett blott faktum i medvetandet. Då derföre begreppet om det Rätta och Samhället ytterst bero på detta faktum, så torde förrän vi gå vidare, en liten digression om det i medvetandet faktiska icke anses öfverflödigt.

Det är ofta svårt att veta, hvad med ett sådant åberopande af det faktiska förstås. Säger man: ett faktum är väl ett faktum i tid och rum? så protesteras deremot vanligen på det högsta och man blir föga klokare derpå, än att ett medvetandets faktum är ett faktum, som icke är något faktum. Vill man hålla sig till ett så naift uttryck som det ofvananfödda: »enligt hvad man allmänt medgifver», så duger icke heller detta: ty med ett beundransvärdt skarpsinne inse dessa faktiska män, att hvad som t. ex. »medgifves» i Upsala icke alltid medgifves i Stockholm — att icke tala om Eskimåerna och Nya Zeländarne. Dessutom tagas icke barn i vaggan uti något betraktande, utan det föreskrifves dem en viss ålder, då det kan blifva fråga om deras »medgifvande», om det faktiska i deras medvetande. Hvad barnet vet, borde väl dock vara det rätta faktum i medvetandet. Men hvem bryr sig om det, som faktiskt är gifvet? Det är icke ett sådant faktum som begäres, utan man vill blygsamt göra sin egen mödosamt förvärfvade öfvertygelse till ett faktum i alla andras medvetande, d. ä. man vill *ohne weiteres* bli trodd på orden, och om någon nekar dertill, så säges han förneka sin egen öfvertygelse, sitt faktiska medvetande. Det är fåfängt att säga: sjelfva behofvet af förnuft är förnuftet såsom medfödd förmöga, d. ä. att uppvisa, att begreppet: förnuft, är en nödvändig utveckling af begreppet: oförnuft, af sin negation. Ty just emedan man ser, att människan af naturen har närmast intet, att hon andligen och lekamligen är det hjälplösaste kråk i naturen, som mest är i behof af omvårdnad och bildning, just derföre inser man icke, att denna hennes hjälplöshet utgör hennes medfödda förnuftighet¹. Likaså litet vill man gå

¹ Riksdagsmannen Sven Heurlin, uti sitt utmärkt enkla och sköna tillstyrkande till

in derpå, att hennes medfödda sedliga medvetande endast är hennes beroende af *sed*, äfven i det minsta. Christna religionen lärer likaså, att människans naturliga uselhet och hennes erkännande deraf är villkoret för hennes helgelse. Men hvarken traditionens eller spekulationens eller den dagliga erfarenhetens vittnesbörd får gälla emot det subjektiva menandet, som vill göra sina lumpna *infall* till mensklighetens faktiskt gifna medvetande.

Vi nödgas nu sålunda att bygga uppå den Sedlighet och Rätts-idé, hvilken Hr. G. placerar i allas vårt medvetande. Vi få hålla till godo dermed, att det Rätta nu engång är rättighet. För att komplettera detta tillägger väl Förf. att, ehuru begreppet om rättighet äfven dessutom har sin »nödvändiga gillighet», »*det dock är klart*, att det måste vara i det ömsesidiga förhållandet mellan koexisterande individer, som detta begrepp får sin *förnämsta* användning.» Detta förhållande, »Rättsförhållandet», innebär oberoende af en »Rättslag.» Och likväl, *mirabile dictu!* är denna koexistens *af »rättsbegreppet och rättslagen»* (se pag. 79) äfvensom »*sjelfva begreppet om rättighet innehåller hvarken ett bud eller ett förbud.*» En sådan koexistens är blott »en *pligt* för hvarje i den sinnliga världen lefvande förnuftig varelse», för att kunna »fullständigt uppnå sin egen sedliga bestämmelse och befrämja uppnåendet af andras.»

I Rättslärans »speciella del» följer »*utstakningen* af hvars och ens rättigheter.» Sådana »*utstakade*» rättigheter äro personens rätt öfver sig sjelf och dess rätt öfver de yttre tingen — egendomsrätten. Frågar man: hvad har egendom att göra med person? så svaras: att »det erfordras för uppnåendet af människans sedliga bestämmelse.» Till kontraktet kommer man galant, emedan »den ursprungliga *utstakningen* af hvars och ens rättssfär *kan förändras på detta sätt.*» Denna del af Rättsläran beror således icke af Sedlighetens idé? Icke heller synes den bero af Rätts-idén. Man vet icke hvadan den kommer. Då nu Förf. vidare i Rättsläran talar om att »Rättskränkningarna visa sig såsom möjliga», så råkar man ännu värre daran. Ligger nu en rättskränkning i Rätts-idén eller Sedlighetens idé, eller beror den af ett nytt faktum i menskliga medvetandet?

Med ett ord: bland de många »utstakningar» Förf. gör, har Ref. icke kunnat upptäcka *en enda*, som vore härledd ur Förf:s Rätts-idé. Sedlighetens idé är väl en *Deus ex machina*, som hjälper här och der, men större delen af »utstakningen» sker på fri hand äfven oberoende af denna. Och likväl skall den filosofiska Rättsläran vara »en framställning och *utveckling* af Rätts-idén.» I sanning tänka vi icke med fruktan uppå allt hvad Sedeläran skall komma att ansvara före. Men äfven om detta lyckligen låter göra sig, hvem skall väl ansvara för den stora resten? Hvem skall t. ex. svara derföre att »en rättighet *bortfaller*» eller »ifrån en person omedelbart *öfverflyttas* till en annan»? Hvem skall ansvara derföre, »att någon *gör ett intrång* i en annans rättssfär och derigenom rubbar» (Prof. G:s) »utstakning»? Vi inse sannerligen icke, hvarföre i allmänhet en Rättslära skall finnas, då en del af dess innehåll beror af Sedlighetens idé och således tillhör Sedeläran, samt det öfriga är helt och hållet onödigt.

Förf. torde väl invända att hans definitioner af kontraktet o. s. v. likväl äro riktiga. Dermed kan det väl också ofta hafva sin rättighet. Men då Förf. t. ex. definierar kontraktet såsom en »tillkännagifven öfverensstäm-

anslag för landets Universiteter, säger: att han hoppas det Bondeståndet, »som mest af alla, är i behof af upplysning», äfven skall vara villigast att erkänna upplysningens värde. Detta är ett bevis, hvaröfver intet djupsinnigare finnes. *Behofvet* af bildning och erkännandet deraf är äfven hos den mest bildade ett bevis, att han äger bildning och är i stånd att på bildningens bana fortskrida. Det är förnuftet såsom förmåga.

melse mellan tvenne eller flera personers fria viljor, rörande en bestämning af Rättsförhållandet dem emellan, så kan man väl deremot sätta den förklaring: att kontraktet är ett oting, emedan *Rättsförhållandet* (utstakningen af hvars och ens rättigheter) är *oberoende af all tillkännagifven öfverensstämmelse mellan viljor*, äfvensom *rättighet* i allmänhet är *oberoende af all öfverensstämmelse mellan viljor*. Rättsförhållandet är grundadt i Sedlighetens idé, och Rättighet i Rätts-idén. Båda äro således faktiskt gifna i hvars och ens medvetande, och all öfverensstämmelse mellan viljor är i afseende å dem *likgiltig*. Ännu mindre fordras för dem något tillkännagifvande, ty »man kan tänka sig» att äfven t. ex. stockar och stenar hafva dessa medfödda idéer.

(n:o 57)

Ifrån läran om *Bolag*, ett på måfå upptaget slag af kontrakt eller aftal, öfvergår nu Förf. till begreppet »Samhälle i ordets inskränkta bemärkelse, såsom en förening af ett högre slag.» Den väsendtliga åtskillnaden dem emellan» fortfar han »består deruti, att då vi med ett Bolag mena en sådan förening, hvilken *icke tänkes såsom af förnuftet med nödvändighet fordrad*¹, och hvilken äfven derföre måste betraktas såsom *arbiträrt upplöslig*, när helst dess medlemmar vilja upplösa den; så utgör deremot ett samhälle i ordets *högre och inskränkta* bemärkelse en sådan förening af förnuftiga och fria varelser, hvilken visar sig för tanken såsom *af förnuftet med nödvändighet fordrad* och hvilken derföre ej får betraktas såsom *arbiträrt upplöslig*, när helst medlemmarna finna det för godt, utan såsom ämnad (!) att *fortvara, så länge dess natur och dess genom förnuftet gifna ändamål det fordrar*.» Här må man billigtvis förvånas. Förf. har ju sjelf definierat Bolag såsom »ett aftal — — för vinnandet af ett gemensamt ändamål.» Är då icke detta ändamål förnuftigt, då det är gemensamt »för tvenne eller flera *fria viljor*?» Är det icke »ämnadt att fortvara så länge dess natur och dess förnuftiga ändamål fordrar?» Och hvad skillnad är då mellan »Samhälle i ordets högre och inskränkta bemärkelse» och ett Bolag? Gör det saken en smula bättre att Förf. förklarar: det »förnuftets fordran uppå människorna *icke kan vara någon annan* (?) än den af *det fullkomligaste möjliga* uppnående af mensklighetens *hela* bestämelse, eller *den fullkomligaste möjliga* framställning och realisation af mensklighetens idé *i alla mänskliga individer tillsammanstagne*? Ty Förf. söker väl att taga till, som det heter; men icke hade det skadat, om Förf. ännu tillagt: det *aldra fullkomligaste möjliga* uppnående af mensklighetens *i dess aldra vidsträcktaste bemärkelse* helaste bestämelse, *den aldra fullkomligaste möjliga* realisation af mensklighetens *i dess aldra vidsträcktaste bemärkelse* högsta idé i alla *möjliga tänkbara* mänskliga individer tillsammanstagne, *i detta ords fullaste betydelse* o. s. v. Vi veta verkligen icke, till en huru »hög och *inskränkt*» bemärkelse af Samhälle en sådan klimax kunde leda. Undrar man, huru Förf. fått veta, att »förnuftets fordran *icke kan vara någon annan*», så har Förf. det vanliga svaret tills hands: »det tillhör Sedeläran att närmare utreda.» Den Sedeläran! den får då en bundt af knutar att lösa. Men hvartill i sådant fall Rätts- och Samhällsläran skola tjena, det begriper väl ingen människa. Än mindre kan det inses, om Samhället innebär en »realisation af Sedlighetens idé», hvartill en Sedelära skall tjena. Skall den, likasom Rättsläran endast hafva ett innehåll »som *icke tänkes af förnuftet med nödvändighet fordrad*», så kan den ju ersättas af hvilken resebeskrifning eller kassakonto bok som helst.

¹ Detta är en nog oväntad bekännelse. Hvad skall väl då utgöra innehållet af en filosofisk Rättslära, om icke det förnuftigt nödvändiga der har sin plats.

Staten är för Förf. en »Rättsanstalt och en Kulturanstalt», d. ä. »en Förening åsyftande att på en gång genom införandet och bibehållandet af ett stadgad rättstillstånd, och tillika genom åtgärder, omedelbart egnade att främja utvecklingen af ett Folks hela andeliga och industriella lif, inom detta Folk bereda den fullkomligaste möjliga realisation af mensklighetens idé.» Då Förf. säger att »Samhälle i ordets *högre* bemärkelse, för att tänkas och fattas utan ensidighet, *måste betraktas* på en gång ur en ethisk och ur en juridisk synpunkt» samt att Samhället äfven »innebär en realisation af Rätts-idén», så blir skillnaden emellan Samhälle och Stat der, att det förra är en anstalt »för alla menskliga individer tillsammansagne», den sednare en anstalt »för ett Folk.» Ifrån alla individer till ett Folk kommer Förf. genom »Samhällets existens i rummet och tiden.» Förf. säger äfven »vi (?) finne först och främst tvenne hufvudformer af Samhälle, hvilka båda för tanken visa sig såsom af förnuftet med nödvändighet fordrade», men upplyser icke, om han med *vi* äfven menar Saint Simonisterne o. s. v. »Familjens förhållande till Staten» »betraktas» pag: a 441—444 och utgör ett stycke, hvilket såsom prof på bevisning förtjenade att *in extenso* införas, om utrymmet det tillåte. Både familj och Stat sägas bero af en »i människans natur nedlagd drift» och driften att tillhöra Staten benämnes »Samhällighetsdrift.» Utom denna nödvändiga grund för Staten och dess historiska grund förklarar Förf. att »Staten äfven är grundad på frihet.» Men denna frihet sättes i motsats, mot hvad Förf. kallar den *ethiska* förbindelsen att tillhöra Staten, och blir derföre blott godtycke, rättighet att »välja», att göra och låta. Så anser Förf. ingen kunna tvingas att i händelse af fara försvara sitt fädernesland, om han icke genom ett uttryckligt kontrakt bundit sig (såsom t. ex. Soldat), utan böra ega rättighet att emigrera. Hvad egendomen angår, är Förf. tvekan- de och anser Staten på sätt och vis kunna göra afdrag derutaf, om egaren önskar utflytta. Att sjelfva den *ethiska* förbindelsen vore människans förnuftiga frihet, samt att hon såsom blott godtyckligt väljande är af fördomar och begäret bunden och sålunda ofri, denna åsigt af frihetens väsende synes vara Förf. helt och hållet obekant. Åtminstone finnes den icke upptagen bland de mångfaldiga åsigter, mellan hvilka Förf. väljer. Friheten kan också icke blifva annat än godtycke, då man såsom Förf. anser Staten endast för *medel* att uppnå ett ändamål, vore också detta det »fullkomligaste möjliga.»

Det har varit för Ref. påkostande att genomtråka denna Recension, både i anseende till det nedslående och sega uti en sådan reflexionspekulation som denna Rätts- och Samhällslära, och i anseende till Ref:s personliga aktning för Förf. Ref. måste anse allmänna förhållanden i den litterära utvecklingen uti Sverige (förmämligast i den vittra litteraturen) hafva vållat, att det filosofiska studium står så långt tillbaka. Schellingianismens koryféer, Schleglarne o. s. v. voro icke de män, som gjort filosofien till vettenskap. Och öfver denna ståndpunkt har man här ännu icke kommit. I Tyskland var Schellingianismen blott en öfvergående entusiasm, hvilken grep mängden, i anseende till den lätta möda denna filosofi erfordrade. Men Kant återtog snart sitt gamla välde öfver de gamla, då deremot de yngre slöto sig till Hegel. I Sverige har af Schellingianismen endast det sämsta lefvat kvar, nemligen det godtyckliga räsönerandet. Det är också blott detta, som Hr G. har af Schelling. Sjelfva satserna äro deremot en brokig blandning af nytt och gammalt. Det är också icke det mer eller mindre riktiga i dem, vi velat framdraga, utan det förkastliga uti att nedsätta spekulationen till reflexioner hit och dit. Hr G. har sjelf (pag. 385) skiljt emellan det »reflekterande förståndets» och »förnuftets ståndpunkt», men har icke förmått tränga ifrån den förra till den sednare.

Hvilka resultat en sådan spekulatio n måste medföra, är likaså lätt att förutse, som det är omöjligt att icke allaredan finna detta förutseende bekräftadt af erfarenheten. Man behöfver blott skåda omkring sig bland dagens politiska litteratur. Hvilken förvirring i begreppen och hvilken godtycklighet råder der icke? Æstetiken är, såsom egentlig filosofisk disciplin, i Sverige alltför ny, för att derå kunde göras några större anspråk. Det ringa af spekulativ Teologi (Dogmatik), som framträdt i dagen, vittnar om den största löslighet. Såsom prof anföra vi blott Lundblads Teologi. Äfven i juridiken ser man de aldra vanligaste frågor diskuteras med stort allvare, såsom något helt nytt, allt i följd af den obestämdhet, som råder uti de juridiska begreppen om t. ex. ansvarighet, embetsmannamyndighet, o. s. v. Ännu större skall förvirringen blifva, då de politiska stridigheterna småningom lemnat rum för frågor om familjen, kommunen, kyrkan, med ett ord, då den länge förberedda religiösa Reformatio nen en gång bryter löst, en ny protest inom Protestantismen. I sådana tider visar spekulatio nen sin makt, och det folk, hos hvilket denna är mest allvarlig och bunden, går lättast igenom brytningen.

20

46 KONSTITUTIONS-UTSKOTTETS FÖRSLAG TILL VAL-LAG

Freja n:o 57 21. VII 1840

30

Det är icke utan en viss skygghet vi företaga en granskning af detta förslag. Den blir också derföre kort. Gerna hade vi önskat se detsamma af den beskaffenhet, att derpå en Representationsreform möjligen kunnat byggas. Men tyvärr visar detsamma dertill ingen utsigt. Man tror kanske, att denna vår öfvertygelse härleder sig ifrån ett billigt misstroende till de privilegierade Ståndens benägenhet att uppoffra sina prerogativer? Tvertom! Vi anse nemligen, att detsamma skall möta mesta motstånd hos de oprivilegierade. Mången skall också kanske finna det oförsigtigt att väcka uppmärksamheten derpå. Vi skulle vara af samma mening, om vi icke tvingades att förutse de vådor, hvilka ett band på *folkets* politiska frihet i en framtid ofelbart skola framkalla. Minst äro vi fiendtligt sinnade emot tendensen, att åt den öfvervägande bildningen inrymma ett så stort rum i Representationen som möjligt. Men vi hysa det förtroende till bildningens makt, att den *oberoende af ett öfvervägande röstantal* skall blifva ledaren af samhällets angelägenheter, och vi gifva den derföre sin rätt, utan att kränka någon annans.

40

Saken är enkel och kan i det närmaste uppställas i siffertal. För det första tillkommer, enligt detta förslag, en arrendator (på 10 år) å landet blott *en* röst, då den sjelfegande jordbrukaren har *två*. Han måste dessutom äga ett »sjelfbestånd beräknadt för *tio* år, då åter borgersmannen i stad äger valrätt, om han bevisligen i *tre* år *haft* sin utkomst. För det närvarande träffar denna olikhet i rättigheter ett jemförelsevis ringa antal medborgare. Den missbelåtenhet, som deraf blir en följd, kan derföre skyllas uppå omöjligheten att göra alla till viljes. Vigtigare är då det utestängande ifrån Representationen, som i *följd af sjelfva valsättet* till en del träffar den sjelfgande Bonden.

50

Det är väl att förutse vid hvarje Representationsreform, som gör valbarheten oberoende af Stånd, att den egentliga bonden mindre ofta skall blifva *medlem* af Representationen. Deri ligger också naturligtvis intet ondt, att Bondeståndet till sina Representanter väljer hvilken upplyst och rättskaffens medborgare som helst. Men genom nu föreslagna valsätt, då